

**Att påverka
eller påverkas
av Sverigedemokraterna**

Sektor3

Tankesmedjan för det civila samhället

Ett positionspapper, november 2010

Sektor3 - tankesmedjan för det civila samhället - synliggör, granskar och väcker debatt om förutsättningarna för och betydelsen av civila samhällets organisationer. Utgångspunkten är att Sverige behöver mer av den kraft som finns i allt från knattefotboll till kooperativa företag och ideella organisationer. Med egna rapporter, seminarier, rundabordsamtal och andra aktiviteter vill vi lyfta och vrida på perspektiv.

Det svenska civila samhället består av cirka 200 000 organisationer, ideella, kooperativa och i stiftelseform och bärs upp av ca 32 miljoner medlemskap. 48 procent av Sveriges befolkning uppger att de är ideellt engagerade.

Sektor3
Tankesmedjan för det civila samhället

Att påverka eller påverkas

Sedan den 19 september har vi inte bara ett nytt politiskt landskap i Sverige. Sverigedemokraternas intåg i riksdagen innebär också en utmaning för alla som vill påverka politiken i Sverige. Partiets historia, agenda och politiska ställning gör det svårt för organisationer att veta hur de borde förhålla sig. Ska de kontaktas och bjudas in till aktiviteter eller ignoreras? Hur ska politiken bemötas? Är det värt att riskera att associeras med partiet för att få igenom viktiga politiska beslut?

Sektor3 – tankesmedjan för det civila samhället – har tillsammans med United Minds sammanställt ett unikt material om ett 30-tal organisationers strategier och attityder till partiet som ligger till grund för samtalet. Det här positionspapperet är en kort sammanfattning av undersökningens slutsatser och våra tolkningar av dem.

// Hanna Hallin – chef Sektor3

En undersökning av United Minds och Sektor3

Diskussionen i den här skriften utgår från en undersökning som gjordes av Sektor 3 och United Minds under perioden 18 till 28 oktober 2010. De som svarat på undersökningen är kommunikationsansvariga hos fackförbund, intresseorganisationer och branschorganisationer i Sverige. Målet har varit att utreda deras attityder och förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna. Undersökningen genomfördes via telefonintervjuer. Totalt intervjuades 28 organisationer.

De deltagande organisationerna delades in i tre grupper: Fackförbund, branschorganisationer och intresseorganisationer. I grupper intresseorganisationer ingår idéburna organisationer, förbund och liknande aktörer.

Nio fackförbund: Byggnads, Kommunal, LO, Läkarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Polisförbundet, SACO, SKTF, TCO.

Fjorton intresseorganisationer: DHR, Forum för frivilligt socialt arbete, HRF, Humanisterna, Jägarförbundet, LRF, Makalösa Föräldrar, PRO, RFSL, Riksidrottsförbundet, Rädda Barnen, SFS, SIOS, Svenska Kyrkan.

Fem branschorganisationer: Fastighetsägarna, Företagarna, Svensk Handel, Svenskt Näringsliv, Teknikföretagen.

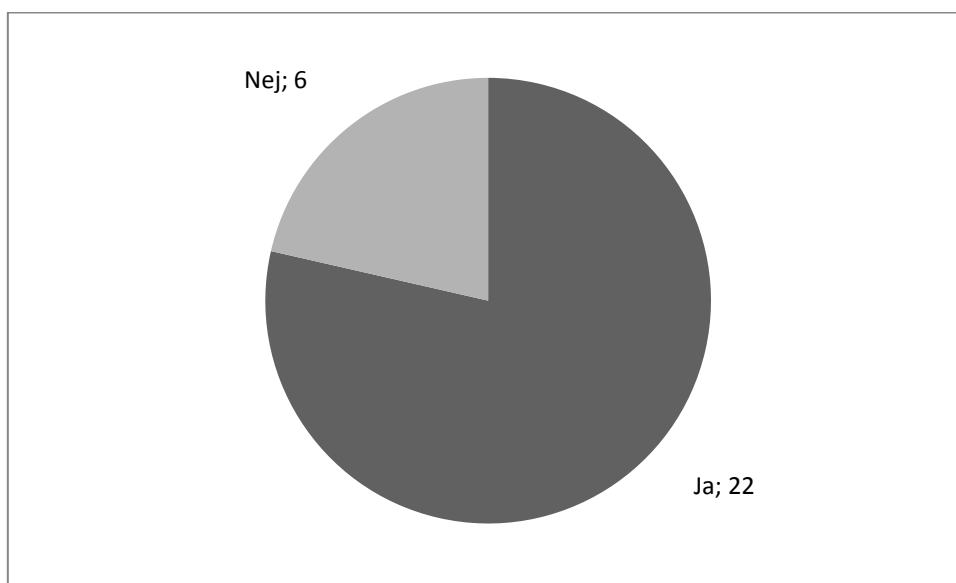
Den här rapporten är en kort sammanfattning av undersökningens slutsatser. En presentation av den fullständiga undersökningen hittar du på:

www.sektor3.se

En ny politisk utmaning

Sverigedemokraterna är inte vilket parti som helst. I svaren från de organisationer vi tillfrågat är det uppenbart att Sverigedemokraternas växande politiska stöd är en ny utmaning. De allra flesta, 22 av 28, har formellt diskuterat hur organisationen ska förhålla sig till Sverigedemokraterna i sina relationer med de politiska partierna. Även i senare svar från de som inte har haft en formell diskussion kan man i flera fall se att organisationen har tagit formella eller informella beslut om att särbehandla Sverigedemokraterna som politiskt parti.

Fråga: Har ni diskuterat hur [ORGANISATION] formellt ska förhålla sig till Sverigedemokraterna i era relationer med de politiska partierna?



Fackförbund: Alla intervjuade fackförbund utom ett har diskuterat detta. Det förbund som svarat nej säger att de inte haft "någon formell diskussion".

Intresseorganisationer: Tre organisationer har inte diskuterat frågan. En av dem motiverar detta med att organisationen i sig inte är partipolitisk. I de ställningstaganden organisationen gör har de inget gemensamt med Sverigedemokraterna.

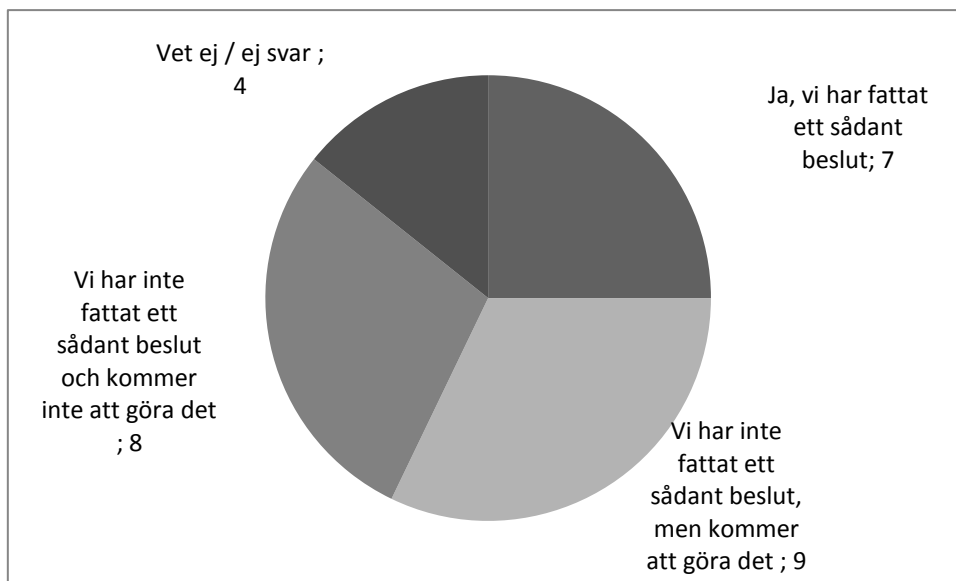
Branschorganisationer: En av de två branschorganisationer som inte diskuterat frågan säger sig inte heller ha diskuterat hur man ska förhålla sig till övriga partier.

Från svaren i undersökningen kan man se att i stort sett samtliga organisationer har ett unikt förhållningssätt till Sverigedemokraterna, oavsett om de tagit formella beslut om det. Det handlar om små skillnader som att inte kontakta dem direkt eller ha en allmän skepsis, till att aktivt motarbeta dem. Det är från den utgångspunkten våra slutsatser i den här skriften utgår. Om Sverigedemokraterna inte är vilket parti som helst – hur bör organisationen förhålla sig till dem?

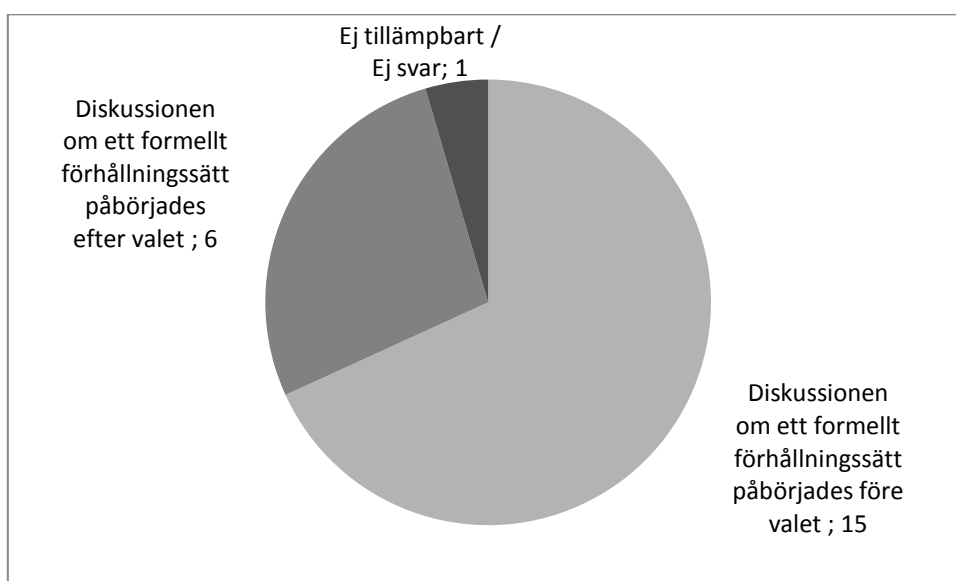
Tydlig vilja att ta ställning

De diskussioner som har förts inom organisationerna har i några fall resulterat i formella beslut om hur man ska förhålla sig till Sverigedemokraterna. Var tredje organisation svarade att de kommer att ta ett sådant beslut medan nästan lika många gjort ett aktivt ställningstagande om att ett formellt beslut inte behövs. Det är svårt att se en tydlig trend mellan olika typer av organisationer.

Fråga: Har ni fattat något beslut om hur [ORGANISATION] formellt ska förhålla sig till Sverigedemokraterna i era relationer med de politiska partierna?



Fråga: När utformades [ORGANISATION]:s förhållningssätt till Sverigedemokraterna? (enbart svar från de 22 organisationer som diskuterat Sverigedemokraterna)



Det är tydligt att Sverigedemokraterna har varit ett stort diskussionsämne för många organisationer, diskussioner som ofta började redan innan valet. Mer än hälften, 16 stycken, svarar att de har tagit eller kommer att ta ett formellt beslut. Av dem som inte kommer att fatta ett beslut hänvisar fyra organisationer till tidigare stadgar eller generella förhållningssätt till politiska partier som gör ett specifikt beslut onödigt eller omöjligt.

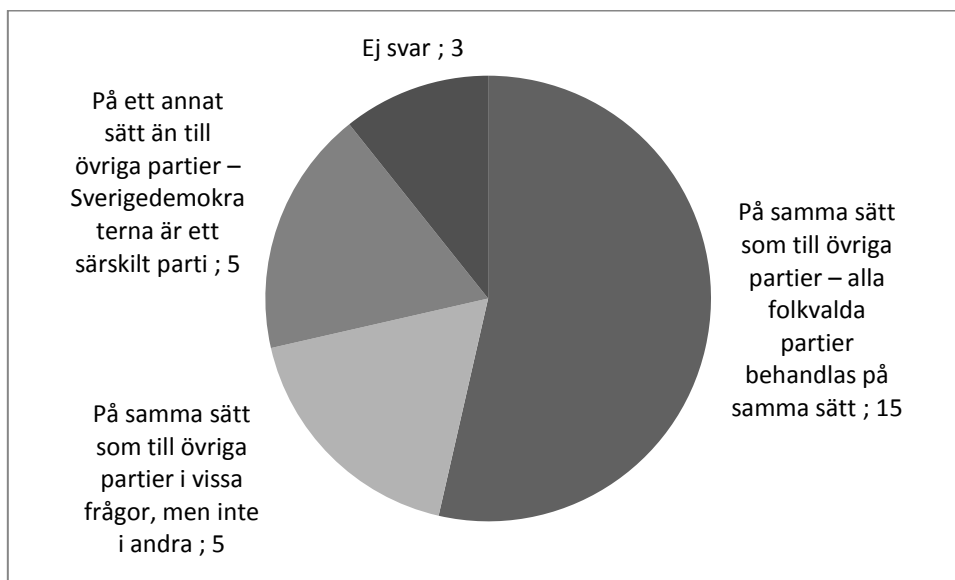
Av de olika typerna av organisationer utmärker sig fackförbunden, där fem av nio förbund säger sig ha tagit beslut om ett förhållningssätt och ytterligare två kommer att göra det. Bland intresse- och branschorganisationer är det bara två av nitton organisationer som har tagit beslut och ytterligare sju som planerar det.

Vi vet alltså att minst 20 av de 28 organisationerna har tagit ställning om de vill eller kan ha ett specifikt förhållningssätt till Sverigedemokraterna. Det är med det i åtanke som vi kan analysera frågor om faktiska förhållningssätt till partiet.

Att möta Sverigedemokraterna i vardagen

I undersökningen har vi ställt ett antal frågor som försöker reda ut hur de principiella ställningstagandena kring Sverigedemokraterna ser ut.

Fråga: Hur kommer [ORGANISATION] att förhålla sig till Sverigedemokraterna principiellt?



En snabb slutsats skulle kunna vara att 15 organisationer har en strategi att behandla Sverigedemokraterna som vilket parti som helst. Så är dock inte fallet. I kommentarerna till den här frågan och senare frågor framkommer en helt annan bild.

I undersökningen ställdes en öppen fråga om "Vad innebär [ORGANISATION]:s principiella förhållningssätt till Sverigedemokraterna i praktiken?". De svaren är svåra att tolka statistiskt men ger en bild av att många organisationer *inte* kommer att behandla Sverigedemokraterna "på samma sätt". Bland de organisationer som svarat att de förhåller sig till Sverigedemokraterna "på samma sätt som till övriga partier" finns följande exempel:

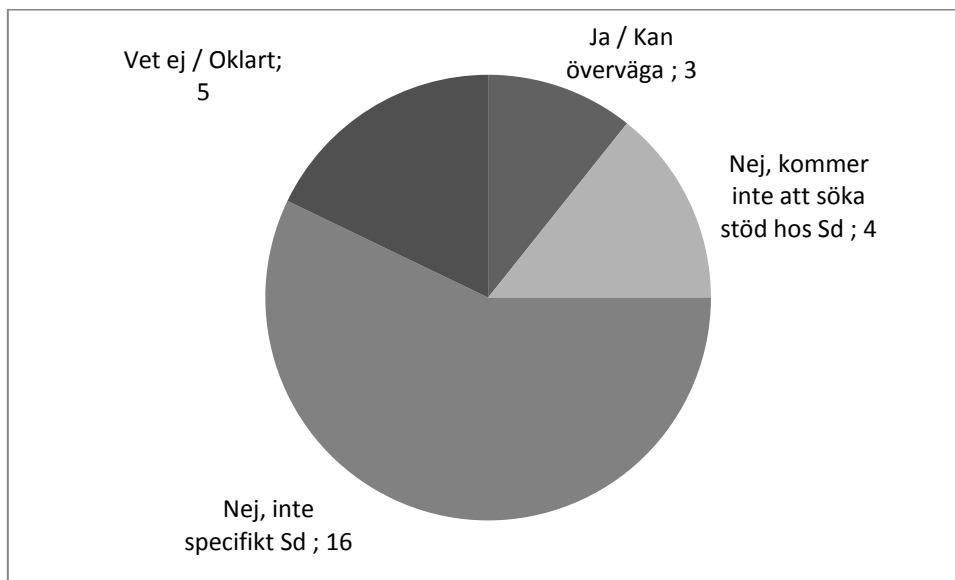
"Om man bjuder in arbetsmarknadsutskottet som man ofta gör, får alla i det utskottet komma. Men vid olika sammanhang där vi möter deras företrädare kommer vi vara tydliga med att vi motsätter oss deras åsikter, att vi motarbetar dem och att vi inte kommer samarbeta under några omständigheter. Och även om vi har samma uppfattning i en fråga kommer vi inte samarbeta ändå." (Fackförbund)

"Vi kommer inte att initiera kontakter med Sverigedemokraterna." (Intresseorganisation)

Andra organisationer som svarat samma sak slår också fast att man till exempel inte kommer bjuda in dem till personliga möten, "med kraft argumenterar emot deras program", inte delta i debatter med enbart Sverigedemokraterna med mera. Det är bara i ett fåtal fall som organisationer resonerar utifrån principer om att "bedöma deras politik utifrån samma måttstockar som man bedömer andra partiers politik" eller "vi talar med alla politiker som är relevanta".

Hur behandlas då Sverigedemokraterna? Å ena sidan finns en vilja att ur en demokratisk och strategisk synvinkel inte särbehandla Sverigedemokraterna – å andra sidan är Sverigedemokraterna inte ett parti som man kan behandla hur som helst. Samma otydlighet kan återfinnas i svaren om organisationerna kommer att kontakta Sverigedemokraterna.

Fråga: Kommer [ORGANISATION] i era relationer med de politiska partierna att kontakta/söka stöd hos Sverigedemokraterna i ert påverkansarbete?



Av 28 organisationer är det bara tre som säger "Ja / Kan överväga" att kontakta eller söka stöd hos Sverigedemokraterna. Två av dem stänger inte dörren men är tveksamma till att de faktiskt kommer att kontakta partiet. Samtliga tre är i kategorin branschorganisationer. De fyra som svarar "Nej", två fackförbund och två intresseorganisationer, är mycket tydliga i sina kommentarer att det inte kommer på fråga.

En majoritet har svarat "Nej, inte specifikt Sd", där den faktiska strategin utifrån övriga svar ofta verkar mer otydlig. Ett fåtal har en uttalad strategi att inte kontakta dem. Exempel på det är:

"Alla de tjänster som vi erbjuder kommer inte erbjudas till dem. De kommer inte bjudas in till exempelvis seminarier eller erbjudas organisationens speciella tjänster. Kommer att behandlas som alla andra i formella sammanhang." (Branschorganisation)

"Vi har inte samma kontakt med dem som vi har med andra partier. Vi vill inte ha dem som budbärare för våra budskap. Vi kommer inte genomföra en särskilt lobby mot dem. Vi har också tagit avstånd från deras värderingar. Vi har klargjort hur deras värderingar strider mot vår värdegrund." (Intresseorganisation)

"Vi försöker ta diskussionen men inte när den inte är befogad. Vi söker inte upp dem." (Fackförbund)

Många svarar dock mycket mindre tydligt i svar som tar upp om man kommer att ha kontakt med dem:

"Vi har inte ansett att det är den politiska kraft som vi behöver." (Intresseorganisation)

*”När vi inte håller med tar vi debatten med SD, men annars behandlas de som andra partier.”
(Intresseorganisation)*

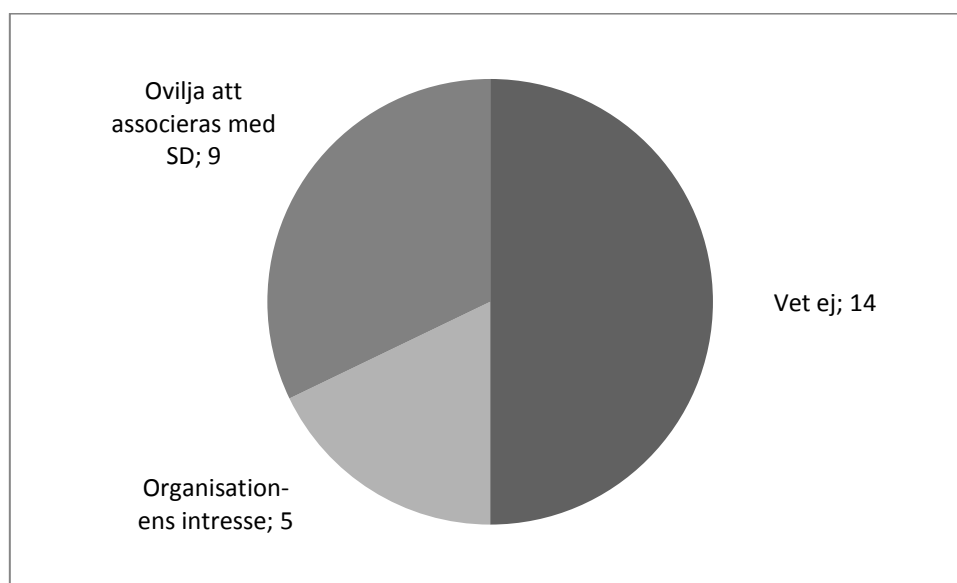
”Vi gör inte skillnad på partierna principiellt, men vi har olika sätt att förhålla sig till alla partier [...] när det gäller metoder. Samma sak gäller Sverigedemokraterna. Vi kommer att kontakta dem om vi bestämmer oss för att kontakta riksdagen, men vi kanske inte bjuder in dem till personliga möten.” (Fackförbund)

De som sammanslagits till ”Vet ej / Oklart” har en ännu mer otydlig inställning till att kontakta Sverigedemokraterna – i de flesta fall handlar det om organisationer som svarat ”mindre troligt” eller ”förmodligen inte”. Samtliga är intresseorganisationer och har oftast inte fattat något formellt beslut om hur man ska förhålla sig till Sverigedemokraterna.

Generellt kan sägas att många organisationer gör skillnad mellan formella sammanhang där dialogen med partierna sker via utskott eller liknande, och övrigt påverkansarbete som ofta sker riktat mot enskilda partier eller riksdagsledamöter. För de flesta organisationer är det svårt att se någon tydlig strategi för hur organisation ska förhålla sig i det dagliga påverkansarbetet.

Den fråga som flest organisationer ansåg sig ha svårast att svara på var ett hypotetiskt ställningstagande om organisationens intressen går före att associeras med Sverigedemokraterna.

Om ni var beroende av Sverigedemokraternas stöd i en viss fråga, vad av följande skulle i första hand styra [ORGANISATIONENS] agerande?



Utifrån de kommentarer som organisationen gav i samband med frågan kan man konstatera att de flesta av dem som gav ett svar var tveksamma i frågan. Av de som kategoriserats som ”Vet ej” tyckte många att det var ”för hypotetiskt” eller att ”det får man diskutera den dagen man hamnar i den situationen”. Tydliga svar på frågan var sällsynta, även om det fanns de som konstaterade att ”en seger på det sättet är inte vår”.

En möjlig framtid

Det finns inget korrekt facit för hur organisationer ska förhålla sig till populistiska och främlingsfientliga partier i maktposition om de upplever partiet som problematiskt. På andra sidan Öresund finns dock en möjlig utveckling. Det som har skett för Dansk Folkeparti på tio år i Danmark är ett troligt scenario även för Sverige och Sverigedemokraterna. Såväl det parlamentariska läget som de båda partierna påminner om varandra i budskap och framtoning.

Sverigedemokrater, likt Dansk Folkeparti, gör retoriska utspel men framstår trots detta i europeisk kontext som sansade och moderata. Sverigedemokraterna har tydligt inspirerats av Dansk Folkeparti inför och under olika kampanjer men även budskap. Just nu arbetar dessutom Sverigedemokraterna för att tillsammans med Dansk Folkeparti bilda en egen grupp i Nordiska rådet, så partierna kan anses jämförbara.

Under nittioalet tog samtliga partier aktivt och hårt avstånd ifrån Dansk Folkeparti i Danmark men normaliseringsgraden är påtaglig. Bara sex år efter att Dansk Folkeparti bildades 1995 blev det stödparti till regeringspartierna. Få trodde på allvar att de skulle bli långvariga men i valet 2007 röstade nästan 14 procent av väljarna på partiet.

Idag har Dansk Folkeparti 25 mandat i Folketinget och två i Europaparlamentet. Det finns en bred samsyn om att strategin med att fullt ut erkänna och normalisera partiet, samt att i vissa sakfrågor samarbeta, även lett till att den invandringspolitik som partiet drivit kan sägas ha tagits över på ett eller annat sätt av majoriteten av partierna i Folketinget. Från en situation som Sverige har i dag gällande Sverigedemokraterna, det vill säga att få vill ta i partiet ens med tång, så är Dansk Folkeparti idag en tydlig maktfaktor i Danmark.

Erfarenheterna från Danmark visar att omgivningen blivit allt mer tolerant mot Dansk Folkeparti allt eftersom dessa omvalts och vunnit legitimitet. För organisationer som driver politiska frågor har Dansk Folkeparti sakta blivit en naturlig part att påverka och samarbeta med. I Danmark var inledningsvis organisationernas förhållningssätt till Dansk Folkeparti inriktat på moralisk kritik av främlingsfientlighet. Fördomandet gjorde att partiet kunde fortsätta vinna stöd hos väljare också i andra frågor som sällan bemöttes.

För organisationer i Danmark, exempelvis LO, har det varit svårt att ha en generell strategi gentemot Dansk Folkeparti. Anledningen är att många av organisationens medlemmar faktiskt röstar på partiet. I Sverige däremot ser vi enstaka fall där Sverigedemokratiska medlemmar utesluts ur LO-förbund. Risken med den strategin är, som vi sett i södra Sverige, att partiets martyrskap stärks, sympatierna ökar och organisationerna ses som det självgodas etablissemang.

Utvecklingen i Danmark visar att frånvaron av strategi endast gynnar populistpartier som Dansk Folkeparti och Sverigedemokraterna. Om organisationer i Sverige vill motverka en liknande utveckling är det avgörande att de lyfter den här frågan i ett tidigt skede. Oavsett vilken strategi olika organisationer väljer i sitt förhållningssätt till Sverigedemokraterna är det viktigt att ha en tydlig och konsekvent hållning.

Ett avgörande vägval

Utifrån de resultat som undersökningen visar på har vi dragit tre slutsatser om situationen idag:

Slutsats¹ - Osäkerhet inför en ny politisk utmaning

Många organisationer problematiserar Sverigedemokraterna och flertalet har tagit formella eller informella beslut om organisationens förhållningssätt mot partiet. Trots det finns få tydliga besked. Bara ett fåtal organisationer säger att de kommer eller inte kommer söka stöd hos Sverigedemokraterna, de flesta svarar mer otydligt "inte specifikt Sverigedemokraterna". I frågorna som ställer organisationerna inför praktiska exempel finns många svar som grundar sig på "nog inte", "har svårt att se att det är aktuellt" eller att det är "för hypotetiskt".

Vår slutsats är att det råder en uppenbar osäkerhet bland de flesta organisationer hur de ska förhålla sig till Sverigedemokraterna i praktiken. Principerna finns, men det saknas ofta tydliga riktlinjer hur organisationen ska agera i det dagliga arbetet.

Slutsats² – Långsiktiga mål kräver långsiktiga strategier

Det enda jämförbara exemplet vi har, Danmark, tyder på att ett successivt ökat inflytande också innebär en glidning mot större acceptans. Dansk Folkeparti har gått från ett extremparti till politisk vardagsmat på tre mandatperioder, en långsam men stadig glidning hos de politiska partierna och de organisationer som vill påverka politiken. Vi kan inte annat än förutsätta att de organisationer som aktivt vill motverka det i Sverige bör utforma sina strategier från utgångspunkten att vi riskerar samma utveckling här.

Det ligger i varje organisations intresse att redan nu förbereda sig inför att Sverigedemokraterna inte är en tillfällig förekomst i svensk politik. De strategier som ska ligga till grund för arbetet bör alltså vara mer långsiktiga än ett ställningstagande för det nuvarande politiska läget.

Slutsats³ – Störst går först

De flesta organisationer vi har undersökt är i de allra flesta fall resursstarka och etablerade organisationer med tydligt fokus på effektiv politisk påverkan. De är inte representativa för organisationer generellt. Snarare kan vi anta att dessa organisationer har kommit längre i sina beslut och handlingsplaner är de flesta andra, just på grund av sina resurser och samlade erfarenhet av politisk påverkan.

Vi står inför ett vägval. De ställningstaganden som dessa och andra inflytelserika organisationer tar, kommer att vara vägledande för hela det civila samhället. Resultatet kommer vi att kunna se först om 5-10 år. Därför är besluten som tas idag viktiga. De kommer att vara viktiga byggstenar i modern svensk politik.

Sektor3

Tankesmedjan för det civila samhället

www.sektor3.se

info@sektor3.se

08-702 54 22

Klara södra kyrkogata 1

Box 16355

103 26 Stockholm